

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge Based Society) การพัฒนาบุคลากรของชาติให้ได้รับความรู้ความสามารถมีคุณภาพอย่างทั่วถึงจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ประเทศชาติได้ยู่รอด และสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทำให้สังคมไทยเผชิญกับปัญหาและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ อันเป็นผลกระทบมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลกระทบบายังสังคมไทยทำให้การศึกษาต้องปรับตัว เร่งพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในสังคมโลก โดยยังคงดำรงรักษาความเป็นไทยไว้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดบทบาทหน้าที่ที่เป็นแนวนโยบายในการปรับเปลี่ยนไว้อย่างชัดเจน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ จึงเป็นกฎหมายแม่บทของการจัดการศึกษาของประเทศไทย ที่เป็นกฎหมายปฏิรูปการศึกษาเกือบทั้งฉบับ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับของประเทศ (เกษม วัฒนชัย, 2544, หน้า 3) โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลิตกำลังคนระดับอุดมศึกษา เพราะเป็นการศึกษาขั้นสูงที่มุ่งพัฒนาคนเข้าสู่อาชีพในสาขาวิชาต่างๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า ผลผลิตของสถาบันอุดมศึกษา ก็คือบัณฑิตนั้นเปรียบเสมือนขุมกำลังสำคัญ ที่มีภาระหน้าที่ในการพัฒนาประเทศ

สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลิตกำลังคนระดับอุดมศึกษา มีภารกิจหลัก 4 ประการ คือ การผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางและระดับสูง ทำการวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนางานองค์ความรู้ การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นแหล่งรวมของวิทยาการหลายแขนง และเป็นศูนย์รวมของนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถเป็นจำนวนมาก บทบาทสำคัญยิ่งของสถาบันอุดมศึกษาจึงกล่าวได้ว่าเป็น “ตัวนำการเปลี่ยนแปลง” (Change Agent) หรือเป็นองค์กรขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่จะต้องดำเนินการตามบทบาทและความรับผิดชอบของการเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อที่จะนำประเทศไปสู่สังคมที่พึงปรารถนาในที่สุด (ภาวิข ทองโรจน์, 2550, หน้า 1)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษา ที่มีประวัติความเป็นมาจากสถาบันการผลิตครูต่อมาเปลี่ยนมาเป็นวิทยาลัยครู ทำหน้าที่ผลิตครู และเปลี่ยนสถานภาพเป็นสถาบันราชภัฏ

ตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 และได้เปลี่ยนจากสถาบันราชภัฏมาเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล และเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏได้กำหนดภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพระราชกฤษฎีกา, 2547, หน้า 1 - 3)

“แสวงหาความจริงเพื่อบ่มงู่ความเป็นเลิศทางวิชาการบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากล เพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ สร้างบัณฑิตที่มีความรู้คู่ความดี สร้างสำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติ เสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และองค์กรอื่นเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษา แสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมทั้งศึกษา ส่งเสริม สืบสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น และสังคมที่สอดคล้องกับนโยบายการบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ”

จากภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏดังกล่าว จึงทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏที่ตั้งกระจายครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศทั้ง 40 แห่ง ทำหน้าที่เป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น และเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตกำลังคนในสาขาวิชาที่จำเป็นและมีคุณภาพสูง การผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีสมรรถนะในการปรับตัวให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมทั้งการผลิตผลการวิจัย และนวัตกรรมทางการศึกษาในบริบทของสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และไม่หยุดยั้ง อย่างเช่นในปัจจุบัน ผู้บริหารจำเป็นต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพดีสู่สังคม ซึ่งการบริหารงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏจะยึดหลัก และดำเนินการตามวัตถุประสงค์และภาระหน้าที่ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ดังที่กล่าวไว้แล้ว และภาวิช ทองโรจน์ (2550, หน้า 1 - 2) ยังได้กล่าวถึงการบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษาไว้ ดังนี้

“แม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะมีความหลากหลายตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง พัฒนาการหรือบทบาทหน้าที่ในการมุ่งตอบสนองการพัฒนากำลังคนของประเทศก็ตาม แต่การบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษาจะมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญในประการหลัก ๆ ร่วมกัน ประการหลักที่สำคัญ ได้แก่ การบริหารบุคลากรที่เป็นคณาจารย์ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประการสำคัญรองลงมาคือ การบริหารวิชาการ หรือหลักสูตรที่เป็นสิ่งสะท้อนความเชี่ยวชาญหรือเข้มแข็งของสถาบันนั้น การบริหารทรัพยากรที่สนับสนุนการเรียนการสอน การบริหารการเงินทรัพย์สิน บุคลากรสายสนับสนุน

การบริหารงานวิจัย การบริหารงานบริการวิชาการแก่ชุมชน รวมทั้งการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการต่าง ๆ ตามภารกิจหลักของแต่ละสถาบัน ภายใต้หลักการของ ความมีอิสระในการดำเนินการ (Autonomy) และความมีเสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom)”

การบริหารงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่งจึงยึดหลักและดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และภาระหน้าที่ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 รวมทั้งยึดหลักการบริหารงาน ตามที่ ภาวิช ทองโรจน์ ได้กล่าวไว้ โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการโดยมี คณะกรรมการการอุดมศึกษา ทำหน้าที่เสนอ โยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการอุดมศึกษา ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการอุดมศึกษา มีสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทำหน้าที่ เป็นฝ่ายปฏิบัติการให้กับคณะกรรมการการอุดมศึกษา การบริหารงานยึดหลักการกระจายอำนาจ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาในสังกัด/กำกับมีอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการในการดำเนินงาน จึงกำหนดให้สภาสถาบันหรือสภาสถาบันอุดมศึกษา ทำหน้าที่เป็นองค์กรกำกับดูแลสถาบัน (Governing Body) ในระดับสูงสุด สภาสถาบันจึงมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในฐานะที่เป็นองค์กรบริหาร สูงสุดของสถาบัน ทำหน้าที่สรรหาและแต่งตั้งอธิการบดีเพื่อทำหน้าที่บริหารมหาวิทยาลัย กำหนดนโยบาย เห็นชอบแผนระยะยาว การเปิดดำเนินการหลักสูตร บริหารงานบุคคล งบประมาณ จัดหาและบริหารทรัพยากร เพื่อให้สามารถดำเนินการตามนโยบายที่กำหนด ติดตามและประเมินผล การดำเนินการ และตรวจการบริหารงานของมหาวิทยาลัยและอธิการบดี (ภาวิช ทองโรจน์, 2550, หน้า 1 - 2)

จากการบริหารงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏในระยะที่ผ่านมาประสบปัญหาวิกฤต ทั้งภายในสถาบันและผลกระทบจากปัจจัยภายนอก สำหรับปัญหาวิกฤตภายในสถาบันราชภัฏ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ต้องมีการปรับปรุงปฏิรูปการศึกษา คือ สภาพปัญหาการบริหารจัดการภายใน บริหารงานภายใต้กรอบของความเป็นราชการ ขาดความอิสระคล่องตัว ไม่สามารถรักษาคณาจารย์ และบุคลากรให้คงอยู่ในระบบ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรที่ไม่คุ้มค่า เช่น มีความซ้ำซ้อน ในการดำเนินงานในสถาบัน รวมทั้งคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการของ หน่วยงานผู้ใช้ และการสร้างองค์ความรู้ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาประเทศ นอกเหนือจากปัญหา วิกฤตภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏแล้ว ยังมีปัญหาจากปัจจัยภายนอกที่เป็นแรงผลักดันให้ มหาวิทยาลัยราชภัฏจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน นั่นคือ กระแสโลกาภิวัตน์ การประกาศใช้พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความต้องการการศึกษา ระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนความจำกัดของทรัพยากรในการลงทุน เป็นต้น ดังนั้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคตจะต้องเป็นองค์กร ที่มีสภาวะของตัวเองเป็นแบบพลวัต (Dynamics) คือ ต้องมีความสามารถในการปรับตัวเองให้สมดุล และสามารถตอบสนองภาวะแวดล้อมได้ เป็นอย่างคืบคลาน สิ่งที่ต้องเตรียมการอย่างเร่งด่วน คือ การเตรียมการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานสูง เป็นสิ่งแรก เพื่อให้การศึกษาไทยสามารถ “เข้าแข่งขัน” ร่วมกับการศึกษาของนานาชาติได้อย่างเต็มภาคภูมิ ซึ่งจะสามารถผลักดันให้ศักยภาพด้านอื่น ๆ เข้มแข็งตามมา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2545, หน้า 1) การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกิจกรรมที่สถาบันการศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องดำเนินการ เพื่อแสดงถึงศักยภาพในระบบการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีหลักฐานที่สังคมสามารถประเมินและตรวจสอบได้ ซึ่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการทุกระดับ โดย ในหมวดที่ 6 มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก มาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงาน ดันสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาและเพื่อรองรับ การประเมินคุณภาพภายนอก ตามมาตรา 49 ซึ่งกำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษาทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และ ทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึง ความมุ่งหมายและหลักการ รวมทั้งแนวทางการจัดการศึกษาตามที่กำหนดในกฎหมาย (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2547 ก, หน้า 30)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้ทำหน้าที่ พัฒนาเกณฑ์วิธีประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา ตามมาตรา 49 เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของ สถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และ เสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน โดยสมศ. ได้ทำการประเมิน คุณภาพภายนอกรอบแรก พ.ศ. 2544 - 2548 ผลที่ปรากฏแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าเชิงนโยบาย แต่ผลการสำรวจก็ยังพบว่า บุคลากร อาจารย์ และผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาจำนวนไม่น้อยที่มี ความเห็นว่า การประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันการศึกษา คณะหรือหน่วยงานเป็นเรื่องที่ น่าหนักใจ สับสน กังวล และยังมีข้อที่ไม่เข้าใจอีกมาก ทั้งนี้เพราะบุคลากรเหล่านั้นคิดว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นงานใหม่ และเป็นภาระที่นอกเหนือไปจากงานประจำที่ต้องทำ จึงทำให้เกิดความเครียด และต่อต้านการปฏิรูปการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษาไปด้วย

(รุ่ง แก้วแดง, 2544, หน้า 3) จากการติดตามความเคลื่อนไหวของ สถาบันอุดมศึกษา
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยพบปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงาน คือ
ปัญหาในเรื่องบุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาเด่นชัดที่สุด
(ชลัษ จงสีพันธุ, นกคต ทองนพเนื้อ และพล กุลสุขรังสรรค์, 2545, หน้า 1) ซึ่ง กล้า ทองขาว
(2544, หน้า 64 - 66) ได้อธิบายไว้ว่า ถ้าองค์กรใดประกอบด้วย บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ
มีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงาน มีความผูกพัน และรับผิดชอบต่อโครงการที่นำไปปฏิบัติก็เชื่อว่า
นโยบายที่นำไปปฏิบัติจะประสบผลสำเร็จ ขณะเดียวกันองค์กรใดมีผู้นำที่มีความสามารถ
มีระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้ชัดเจนสอดคล้อง และถูกต้องตรงกัน
ก็จะส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดผลสำเร็จ

สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 พ.ศ. 2549 - 2553 การประเมินยังดำรงหลักการ
ของการประเมินแบบกัลยาณมิตรที่ยึดมั่นในหลักการ “มิตรแท้ย่อมบอกในสิ่งที่เป็นจริง โดยไม่ลืม
ที่จะให้กำลังใจเพื่อการพัฒนาอย่างถูกต้องทิศทาง” และเป็นการประเมินที่มีความเป็นปรนัยสูง
มีความชัดเจนของมาตรฐานตัวบ่งชี้ และที่สำคัญ คือ มีเกณฑ์สำหรับตัดสินผลการประเมิน ซึ่งเป็น
เกณฑ์ที่ผันแปรไปตามแต่ละกลุ่มสถาบัน โดยหลักการพื้นฐานที่วางมุ่งให้สถาบันได้มีการพัฒนา
จนเป็นเลิศตามอัตลักษณ์ของสถาบัน ซึ่ง สมศ. ได้เปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาได้ประกาศจุดเน้น
ตามพันธกิจ ซึ่งเป็นการตัดสินใจที่ต้องผ่านการเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัย/ สถาบันด้วย
ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินนั้น เป็นเกณฑ์ที่เหมาะสมและยืดหยุ่น กล่าวคือ การตัดสินผลการประเมิน
ยึดหลักเกณฑ์ที่สำคัญ 3 เกณฑ์ คือ เกณฑ์มาตรฐานทุน เกณฑ์พัฒนาการ และเกณฑ์การบรรลุ
ความสำเร็จตามเป้าหมายของการปฏิบัติราชการตามแผน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและ
ประเมินคุณภาพการศึกษา, 2549, หน้า 2 - 3) ในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สองรุ่นแรก
ตั้งแต่ปี 2549 - 2550 มีสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนเข้ารับการประเมิน 70 สถาบัน
ผลการประเมินมีมหาวิทยาลัยราชภัฏ 7 แห่ง (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2550, หน้า 12) ที่ได้รับรอง
แสดงถึงการมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 7 มาตรฐาน 48 ตัวบ่งชี้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัย
ได้ไปติดต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีผลการประเมินสูงสุด แต่ทางมหาวิทยาลัยไม่ยินดีที่จะร่วมวิจัย
ด้วย ผู้วิจัยจึงเลือกมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีผลการประเมินในระดับดี ซึ่งมีคะแนนรองลงมา และ
ทางมหาวิทยาลัยยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ที่ผ่านการประเมินในกลุ่มผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม โดยได้รับผลการประเมินในระดับดี
มีคะแนนดังนี้ ผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม 4.10 ดี กลุ่มสาขาการุศาสตร์ 4.24 ดี กลุ่มสาขามนุษย์
และสังคมศาสตร์ 3.86 ดี กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ 3.88 ดี และกลุ่มสาขาบริหาร 3.72 ดี
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะเลือกมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้

จากการศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาในเบื้องต้น พบว่า มหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง มีรูปแบบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นรูปแบบเฉพาะของตน การที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากองค์กรภายนอก คือ สมศ. และมีผลการประเมินในระดับดี ทำให้ได้รับการรับรองจาก สมศ. นั้น ย่อมแสดงถึงกระบวนการดำเนินงานที่มีคุณภาพ ในการนี้ผู้วิจัยจึงสนใจเห็นสมควร ได้ศึกษาเชิงลึกถึงการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่ทำให้ผ่านการประเมินในระดับดี เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณากำหนดรูปแบบการประกันคุณภาพในบริบทของไทยที่ควรจะเป็น และจะช่วยเอื้อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของตนเองต่อไป รวมทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏอื่น ๆ ที่มีบริบทคล้ายกันจะสามารถนำรูปแบบการดำเนินการประกันคุณภาพที่ได้นี้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพในมหาวิทยาลัยของตนในโอกาสต่อไป

คำถามในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษารูปแบบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาที่ผ่านการประเมินในระดับดี: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยมีคำถามการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มีลักษณะอย่างไร
2. มีปัจจัยและเงื่อนไขอะไรบ้าง ที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่ทำให้ผ่านการประเมินในระดับดี

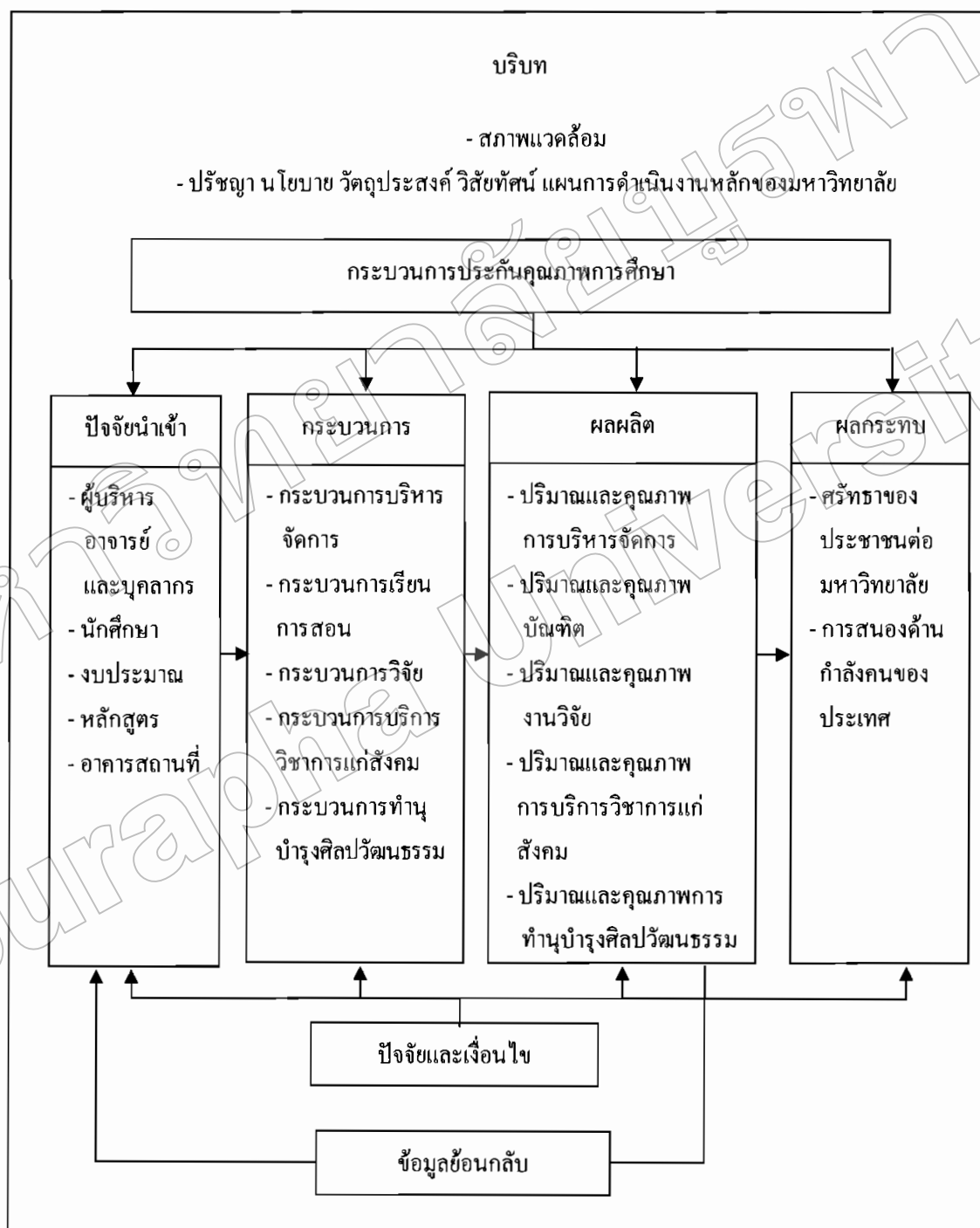
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่ทำให้ผ่านการประเมินในระดับดี

กรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษารูปแบบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม กรอบแนวคิดและหลักการจึงเกี่ยวข้องกับ 2 ประเด็น คือ การดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม กับปัจจัย และเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยผู้วิจัยได้ศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา (อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน, 2543, หน้า 16 - 17, 38) แนวคิด หลักการประกันคุณภาพการศึกษา ภายนอกในระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไป และหลักการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกในระดับ อุดมศึกษาของประเทศไทย ซึ่งการประเมินคุณภาพภายนอกจะเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพ ภายในที่หน่วยงานต้องทำการประเมินตนเองทุกปีตามองค์ประกอบคุณภาพ 9 ด้าน 44 ตัวบ่งชี้ ตามที่ สกอ. กำหนด โดยอาศัยกรอบแนวคิดรูปแบบการประเมินคุณภาพการศึกษาเชิงระบบ คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิตและผลลัพธ์ (Output/ Outcome) และในทุก 5 ปี หน่วยงานต้องยื่นขอรับการประเมินจาก สมศ. ในปี พ.ศ. 2549 - 2553 เป็นช่วงของการประกันคุณภาพ ภายนอกรอบสอง โดยมีกรอบการประเมินจาก 7 มาตรฐาน 48 ตัวบ่งชี้ ตามที่ สมศ. กำหนด โดยมาตรฐานที่ 1 - 4 เป็นมาตรฐานด้านผลลัพธ์ ส่วนมาตรฐานที่ 5 - 7 เป็นมาตรฐานด้านกระบวนการ และผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและทฤษฎีระบบซึ่ง Cheng และ Tam) และสถาบันนานาชาติเพื่อการวางแผนการศึกษาขององค์การยูเนสโก ได้ใช้กรอบความคิด ของวิธีการเชิงระบบที่ว่าคุณภาพการศึกษาเป็นคุณลักษณะของกลุ่มองค์ประกอบของบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) และได้ศึกษารูปแบบ ทฤษฎีระบบเปิด ที่ใช้อธิบายระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของหลายท่านที่อธิบายไว้ อย่างสอดคล้องกัน ได้แก่ แนวคิดของบราวน์ และ โมเบอร์ก (Brown & Moberg, 1980) และ อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน (2543, หน้า 17) แคทซ์ และคาห์น (Katz & Kahn, 1978, pp. 19 - 26) แฮนสัน (Hanson, 2003, pp. 115 - 117) ฮาร์ทลีย์ (Hartley, 1968, p. 72) โอเวน (Owens, 1991, pp. 58 - 59) สเตฟเสน และแมรี (Stephen & Mary, 1999, p. 20) เลวิส และดักลาส (Lewis & Douglas, 1994, p. 11) สุกัญญา โฉววิไลกุล (2547, หน้า 10 - 11) และปิติชาย ดันปิติ (2547, หน้า 66 - 67) ได้กล่าวไว้ อย่างสอดคล้องกันว่ารูปแบบ Context/ Input/ Process/ Output - Outcome Model เป็นรูปแบบ ที่นิยมใช้กันมากที่สุดในการตรวจสอบการดำเนินงานทางการศึกษาโดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่มีคุณภาพตามแนวคิดของ แอชเวิร์ธ และฮาร์เวย์ (Ashworth & Harvey, 1994, pp. 7 - 14) ที่ว่า การศึกษาที่มีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบ ด้านปัจจัยตัวป้อน

ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และด้านผลผลิต ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบ ทฤษฎีระบบเปิดที่ได้ศึกษามาสังเคราะห์และกำหนดเป็นกรอบความคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ ดังนี้

1. ทราบถึงรูปแบบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมที่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบที่ 2 และมีผลการประเมินในระดับดี ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏอื่น ๆ ที่มีบริบทคล้ายกันจะสามารถนำรูปแบบการดำเนินการประกันคุณภาพที่ได้ ไปเป็นแนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของตนเองต่อไป
2. ทราบถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาช่วยให้ผู้บริหารและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏได้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพในองค์กรของตนเอง พัฒนาสถานศึกษา พัฒนาผู้เรียน และพัฒนาอาจารย์ ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น และทันยุคสมัยของความเปลี่ยนแปลง
3. สะท้อนให้เห็นรูปแบบ รวมทั้งปัจจัยและเงื่อนไขในทางประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ซึ่งจะทำให้สามารถนำไปพัฒนาและปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น
4. ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏและสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ สามารถประยุกต์ใช้รูปแบบปัจจัย และเงื่อนไขการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการกำหนดนโยบาย และแนวปฏิบัติในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เกิดผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะมีดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กลไก หรือกระบวนการ หรือกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบตามภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย ที่ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยผ่านการประเมินในระดับดี รูปแบบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น โดยยึดกรอบแนวคิดทฤษฎีระบบ ได้แก่ บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และผลกระทบ (Impact) รวมทั้งปัจจัย และเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
2. ผลการประเมินในระดับดี หมายถึง ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดเป็นเกณฑ์ ในการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบที่ 2 พ.ศ. 2549 - 2553 โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และได้ผลการประเมินในระดับ

มหาวิทยาลัย และประเมินในระดับกลุ่มสาขาในระดับดี

3. การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กลไก หรือกระบวนการในการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ การรับรองคุณภาพ และการประเมินคุณภาพอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ การประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้มาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และได้ผลผลิตมีคุณภาพตามลักษณะที่พึงประสงค์อันเป็นการสร้างการยอมรับและความมั่นใจ ให้เกิดต่อผู้รับบริการและเป็นที่ยอมรับของสังคม การประกันคุณภาพการศึกษาแบ่งเป็น 2 ประเภท

3.1 การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผล และการติดตามตรวจสอบ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมจากภายใน โดยบุคลากรของ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม หรือโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงาน ดันสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแล

3.2 การประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินผล และการติดตามตรวจสอบ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็น การประกันคุณภาพ และให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม

4. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ในคณะกรรมการบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ประกอบด้วย อธิการบดี รองอธิการบดีด้านบริหารและศิลปวัฒนธรรม รองอธิการบดีด้านนโยบายและแผน รองอธิการบดีด้านวิชาการ รองอธิการบดีด้านวิจัย ประกันคุณภาพ และควบคุมภายใน รองอธิการบดีด้านรายได้ ทรัพย์สิน สวัสดิการและกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา รองอธิการบดีด้านกิจการพิเศษ และพัฒนานักศึกษา รองอธิการบดีด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและ พัฒนานวัตกรรม ผู้ช่วยอธิการบดีด้านกฎหมาย ผู้ช่วยอธิการบดีด้านวิจัย ผู้ช่วยอธิการบดีด้านวิชาการ คณบดีหรือรองคณบดีคณะครุศาสตร์ คณบดีหรือรองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณบดีหรือรองคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณบดีหรือรองคณบดีคณะวิทยาการจัดการ และผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการ และงานทะเบียน ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม ผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และประธานสภาคณาจารย์

5. ปัจจัยและเงื่อนไข หมายถึง เหตุหรือการกระทำใด ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินการ ประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม